

dohodnout, ale často unifikace ztroskotává na takových banálních věcech, jako je například rozdíly ve zcizování pozemků ve Španělsku a v Německu. Z tohoto důvodu se autorka na celkovou unifikaci Evropského společenství dívá poněkud skeptičtěji a zastává názor, že naše generace s jistotou již žádné celoevropské právo nevytvoří.

Při závěrečném hodnocení recenzované publikace nelze nevyzdvihnout neocenitelné doplňky, jako jsou například citace z dobových materiálů, diagramy a také bezpochyby souhrny, které jsou na konci každé části knihy. Knize nechybí seznam diagramů a souhrnů, který umožňuje snazší orientaci. Milým překvapením jsou také důležité adresy na všechny orgány Evropského společenství včetně telefonního čísla.

Naopak knize chybí závěr, kde by autor vyslovil celkový názor a pohled na „evropskou“ věc s tím, že by zhodnotil dosavadní celkovou činnost Evropského společenství a případně nastínil další možný vývoj. Publikaci lze snad dále vyčíst, že přestože autorka vždy správně odkazuje na příslušná ustanovení Smlouvy o ES, a to jak jsem již výše uvedl, i s poukazem na nové přecíslování po přijetí Amsterodamské smlouvy, tak právě neobsahuje celé znění Smlouvy o ES, na které odkazuje, což by bezpochyby posloužilo právě snadnější orientaci a nejenom to, ale i pro lepší pochopení celkového výkladu.

Navzdory tomuto kritickému postřehu je však nutno knihu hodnotit jako mimořádně fundovanou a svého druhu jedinečnou práci, a to i přesto, že českému čtenáři je v poslední době předkládáno mnoho publikací s obdobnou tematikou. Dovolují si s jistotou tvrdit, že po přečtení této publikace získá každý komplexní přehled nejen o základech evropského hospodářského práva, ale také celého Evropského společenství, což je před naším dlouho očekávaným a přibližujícím se vstupem do Evropské unie přinejmenším vhodné.

Daniel Prouza

Karel Lešanovský:

SE ŠTÍTEM A NA ŠTÍTĚ. NEZRADILI SKAUTSKÝ SLIB.

1. vyd. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR 2000, 280 s.

Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR (ÚDV) vydal v roce 2000 knihu, jejíž přípravě se autor Karel Lešanovský, člen předsednictva Historické komise Ústřední rady Junáka – svazu skautů a skautek ČR, věnoval několik let. Výsledkem jeho práce je „zpráva o tom, jak českoslovenští skauti a skautky čelili komunistické zvlí a jak za to byli odměňováni.“ (s. 3) ÚDV tímto svým vydavatelským počinem umožnil alespoň částečné rozkrytí některých nejasných, bílých míst československých (resp. českých) moderních dějin.

Skautské (či junácké – tato označení lze užívat synonymně, neboť „junák“ je ekvivalentem z anglického jazyka přejatého slova „skaut“) hnutí prošlo v českých zemích za dobu své takřka devadesátileté existence složitým vývojem. Třikrát zakázáno (1940, 1950, 1970), čtyřikrát od počátku znovu budováno (1911, 1945, 1968, 1989) představuje zajímavý fenomén dějin i současnosti. Při posuzování relevance skautského „fenoménu“ pro sociální vědy je pak nutné vzít na vědomí skutečnost, že ve všech obdobích své legální činnosti (vyjma krátké periody 1968–1970) vytvářeli skauti a skautky početně nejsilnější dětské či mládežnické organizace v našich zemích. Jejich „společenskou nebezpečnost“ si uvědomovali představitelé obou totalit, kterými Československo prošlo, kdy jako jeden z prvních aktů při podřizování si a deformování struktur občanské společnosti byla zakazována a rušena skautská organizace. Ne nevýznamný podíl měli skauti ve druhém a třetím odboji, přičemž právě období protikomunistického odboje a následných perzekucí (a to převážně

období do roku 1968 – jak poznamenává jeden z postižených, „pro nás, kteří jsme prožili padesátá léta v kriminále, byla normalizace procházkou růžovým sadem“ – s. 199) je věnována recenzovaná kniha.

Ta je členěna na deset kapitol a šestadvacet příloh, obsahuje také v tomto rozsahu dosud nesestavený seznam pramenů a literatury týkajících se komunistické perzekuce skautů a taktéž jmenný rejstřík.

V první části knihy nalezneme nezbytný úvod, naznačení metod práce, zhodnocení stavu pramenů a literatury a užitečný přehled relevantních právních norem a jiných předpisů. Ve zkratce a se všemi základními údaji jsou popsány větší skautské procesy. Krátkou analýzu autor také věnuje účasti Státní bezpečnosti (StB) na pronásledování skautů a skautek. (V souvislosti s tím konstatujeme, že jiný, s tématem úzce související problém, totiž kolaboraci některých skautů a skautek – z nichž několik jich ovlivňuje český skauting dodnes – s StB, nelze kvůli nedostupnosti archivních zdrojů prozatím zpracovat.) Samostatná kapitola je věnována omluvám, amnestiím a rehabilitacím.

Kapitola osmá, seznam trestně stíhaných československých (spíše však českých, slovenské údaje jsou vzácné) skautů a skautek, tvoří jakýsi přechod mezi první a druhou částí knihy – obsahuje celkem 583 jmen trestně stíhaných junáků, která se podařilo zjistit do 31. 3. 1999. Uvádí u nich následující údaje (jsou-li známy): datum a místo narození, druh trestu a jeho trvání, místo dnešního bydliště, popř. datum popravky. Údaje o „neznámých“ vězňech či popravených skautech autor získal především prostřednictvím dotazníku, který byl spolu s písemnou vysvětlující výzvou rozšířen v tisku: ve Skautingu, ČINu, Zpravodaji Junák hlásí, Zpravodaji Konfederace politických vězňů a výběrově v zahraničním tisku. Při vyhledávání potřebných adres dále pomáhali rodinní příslušníci zemřelých, členové Fanderlikova a Svojsíkova oddílu (čestné oddíly Junáka), pracovníci dokumen-

tačního střediska Konfederace politických vězňů a další dobrovolníci.

V současnosti je cele zdokumentováno 263 případů trestního stíhání skautů a skautek. Z nich jich bylo devět popraveno, v jednom případě došlo ke změně rozsudku smrti na doživotní vězení. Sedm lidí bylo odsouzeno na doživotí, z toho u tří případů došlo ke změně na žalář v délce 25 let. V této parciální skupině 263 trestaných byl vynesen celkový trest v rozsahu 2162 let a 4 měsíců vězení. Průměrný vyslovený trest tak činil více jak 8 a čtvrt roku. Průměrně vykonaný trest odnětí svobody činil více jak 4 a třičtvrtě roku, řada jednotlivců ovšem byla vězněna 10 až 16 let. Průměrné stáří v době zatčení v této skupině bylo necelých 26 let (jak uvádí současný starosta Junáka Jiří Navrátil, který si sám „odseděl“ 11 let: „A když selžou dospělí, musí nastoupit osmnáctiletí kluci. Aby zase někdo neřekl, že jsme národ, který se nezmůže ani na to gesto“ – s. 215).

V seznamu trestně stíhaných skautů a skautek nalézáme množství známých jmen, která můžeme rozdělit do několika kategorií: skauti veřejně známí právě díky svým trestním postihům za skautskou či skautskou výchovou motivovanou činnost (Karel Grimm, Karel Průcha, Karel Skála, Dagmar Skálová, ...); skauti dodnes či donedávna činní ve skautském hnutí (Miloš Blažek, Radomír Brož, František Cigánek, Pavel Holý, Jiří Navrátil, Jan Remišer, ...); osobnosti veřejného života, jež prošly skautskou výchovou (Prokop Drtina, Václav Havel, Antonín Huvar, Závist Kalandra, Otto Mádr, Ctirad a Josef Mašínovi, Karel Otčenášek, Štěpán Trochta, ...).

Druhou část knihy tvoří rozsáhlá devátá kapitola nazvaná příznačně Svědectví, která se člení na sedm podkapitol (Před zatčením, Zatčení a vyšetřování, Obžaloby a soudy, Věznice a pracovní tábory, Jak se „odpouštělo“, Život propuštěných z vězení, A ještě několik vzpomínek a názorů). Zatímco první část knihy je historicky exaktní (ačkoli autor v úvodu uvádí, že není historik), část druhá část přináší do logických celků uspořádaná

osobní svědectví a jiné materiály. Skutečnost, že nebyly zásadním způsobem redakčně upravovány, přispěla k síle vyznění celé knihy.

Vzhledem ke stavu vyrovnání se české společnosti s tématem komunistické totality nebyl (a vlastně ani nemohl být) pominut pohled jejich obětí na soudobou „ztrátu paměti“ a „bezostyšnost“ apologetů komunistického režimu. Jak uvádí papežský prelát Antonín Huvar, chybí zde „ono pokání, které je před rozehřešením vždycky nutné.“ (s. 216)

V závěru knihy autor pronáší dvojznačné proroctví: „Budoucím našim generacím snad v dohledné době politické kriminály nehrozí. Avšak, kdo ví?“ (s. 225)

Dvacet šest příloh tvoří převážně fotografie a písemné dokumenty vztahující se k obsa-

hu knihy. Zajímavá je příloha č. 5 – mapa okresů ČR s počty tam narozených a v současnosti bydlících trestaných skautů. Uvedení jména okresu Gottwaldov představuje jeden z mála formálních nedostatků publikace.

Knihy je psána čtivě, autentická svědectví o osobních tragédiích mnohdy nepostrádají prvky ironie (s. 170 – 172), jako vhodně zvolené se také jeví střídání osobních vzpomínek a citací z dobového tisku, žalob a rozsudků.

Publikace *Se štítem* a na štítě představuje důstojnou připomínku památky těch, „kteří ztratili v odporu proti komunistické totalitě životy, mládí a zdraví, ale neztratili statečnost a čest...“ (s. 52)

Stanislav Balík